



Frenesí de sensualidad

Fantástico relato de los avatares que envolvieron la vida de las dos familias del capitán Salcedo, ahora en su etapa cubana, la reciente novela de José Miguel Borja es divertida, sensual, erótica y pícaro. Un frenesí que dispone al lector hacia un gozo que no conoce la culpa y que condena el sufrimiento, por inútil.



JOSÉ MIGUEL BORJA
Como si nada hubiera sucedido

► Finalista del Premio Azorín
► INFOVA EDICIONES, 2011

consumirse, profecías que se cumplen (la abuela morirá cuando se acabe el ron de la barrica); elementos de literatura fantástica, fuera de lógica de los humanos y propia de la de los ángeles y demonios, imaginativos y llenos de vitalidad; el sentido del humor que rezuma en cada una de sus páginas; el ensalzamiento de la sensualidad, el erotismo, la mezcla de inocencia y picardía, el placer sexual; tendencia a mezclar la religión con el sexo junto a una rebeldía contra religiosa: «los demonios son ángeles enamorados de la libertad», o «es un gran pecado privarse del placer». Se respira una disposición hacia el gozo con absoluta ausencia de culpabilidad y una condena del sufrimiento, por inútil; finalmente, una prosa cuidada, en ocasiones poética.

José Miguel Borja debe haberse divertido mucho escribiendo esta novela, y eso los lectores lo perciben y se convierten en cómplices de ese frenesí de sensualidad, lo cual, en los tiempos que corren, se agradece. Entren sin miedo en su universo literario. Les costará salir de él.

Novela

POR MARÍA GARCÍA-LLIBERÓS

■ De José Miguel Borja he leído algunos libros, pero sólo voy a citar una novela, *El rey del azúcar* (1998), sin duda la mejor y precedente directo de *Como si nada hubiera sucedido*. En ella situaba la acción en la Cuba colonial de la primera mitad del XIX, en casa de D. Luís de Villena —rey del azúcar— en la que ocurren sucesos extraordinarios en torno a la urgente necesidad de engendrar un heredero. Toma hechos históricos para es-

cenificar una ficción literaria clasificable dentro del realismo mágico y cuyos personajes, irrepetibles, la trama fantástica y sólida, y la elaborada prosa la hacen merecedora de cualquier elogio.

Como si nada hubiera sucedido es la digna heredera de *El rey del azúcar*. La novela se estructura en dos partes que, aunque diferenciadas, se verán conectadas en el desenlace, dedicada cada una a la familia Salcedo de Málaga y la familia Salcedo de Marsella, descendientes del capitán de marina Salcedo, bígamo y estéril. ¿Cómo consigue crear dos familias si no era apto para la procreación? ¡Ah!, eso tendrán que averiguarlo us-

tedes leyendo esta divertida novela. Mientras la primera está escrita en tercera persona y observa, durante el verano de 1924, los avatares y casi desaparición de la familia malagueña, la segunda está escrita en primera persona por Martina, cubana y preciosa mulata, esposa de Salcedo, que pudo ser antes amante del rey del azúcar, hija de los felices amores entre un sacerdote y una bella negra, y aporta su versión de la parte cubana de la historia.

Como si nada hubiera sucedido es una obra cien por cien Borja y, como tal, participa de las siguientes características: toques de realismo mágico (troncos de olivo que arden sin

Espectres de Pouet

Escriptor dels entorns humans, vitals i espectrals de Puçol, Manel Alonso deixa testimoni literari dels canvis socials

Relats

PER ANTONI GÓMEZ

■ Aquell que haja seguit la trajectòria literària de Manel Alonso (Puçol, 1962), inescrutable activista poètic, apassionat escriptor, coneixerà a bastament el seu lligam inextricable amb la seua ciutat i les persones que habiten el seu espai. Pouet en la ficció, Puçol com a referència real; el seu empeny contumaç en mostrar-se receptiu al seu entorn i extraure el material literari de la gent que ha conegut, de les històries que ha escoltat, de les llegendes que li han contat, és admirable. És admirable perquè no és gens fàcil per a un creador trobar el fang literari necessari per a modelar una narrativa alienada pels espectres d'una ciutat que, com en el cas de tantes altres, ha patit un procés de transformació que ha fulminat la visió que teníem d'ella sent menuts. Han desaparegut persones, carrers, espais familiars, ca-

ses; ha desaparegut una manera de viure i de veure la vida i el món.

En certa manera, l'obra d'Alonso és un testimoni feient dels canvis que s'han produït les últimes dècades sobre els pobles costaners que hem conegut els anys seixanta: immigració, urbanisme desaforat, trànsit, pèrdua del carrer i de l'entorn natural com a espai de jocs, desaparició del coneixement oral, espectaculars transformacions socials i culturals que ens han allunyat, juntament amb el pas del temps, així és la vida, de la infantesa i de la joventut. On hi és aquella gent? On són aquells personatges que habitaven el nostre imaginari sent menuts?

Amb *Els somriures de la pena* l'autor de Puçol fa un lloable intent de trobar resposta a aquestes preguntes essencials a través de trenta contes dividits en tres parts temàtiques que tenen, al capdavant, una gran unitat. El fil conductor dels relats és la descripció de situa-

cions humanes de les classes humils, perifèriques dels centres de poder, atrapades en la seua tragicòmica existència.

Com podem reflectir aquell món? En la primera part del llibre es narren històries que tenen com a comú denominador la presència de la mort. No és una mort metafísica, és una mort física, és la mort, si de cas, dels humils o dels fracassats, o dels anònims, senzillament. Els seus protagonistes són dones majors analfabetes, immigrants de l'extraradi, llauradors frustrats, etcètera, personatges que no han pogut fer complir els seus somnis, a fi de comptes, que l'autor retrata amb ironia, víctimes propiciatòries de situacions fins i tot ridícules.

En la segona els contes se centren en la memòria familiar, la memòria dels anònims. Hi apareixen cases amb humitats, gats, gossos, cabres, personatges que dormen en rebosts i camps de futbol improvisats per on passen les ovelles, alumnes que toquen els



Manel Alonso és un escriptor tossut i totalment implicat en la tasca que ha emprés.



MANEL ALONSO
I CATALÀ
Els somriures de la pena

► ONADA EDICIONS,
BENICARLÓ, 2011

tamborets a l'escola i fan broma de les consignes franquistes, pares i iaies bebedores, xiquets que van a collir taronges i furten els diners a la mare; tot un seguit de situacions i personatges que ens retrotrauen al peculiar món literari de l'autor: retrats de Pouet que reflecteixen un imaginari d'un temps i d'un país. En la tercera part es relaten històries basades en l'experiència de l'autor com a editor: es descriuen les misèries i les mesquineses de la gloriosa vanitat dels escriptors.

Dit això, cal fer esment, en la meua opinió, en la necessitat de més elaboració d'alguns capítols i certa precipitació en l'estil i els recursos expressius, conseqüència, possiblement, del caràcter impetuós d'aquest escriptor dels entorns humans i vitals de Puçol. Però amb Manel Alonso hom no pot sotraure la seua empenta literària, el seu generós activisme poètic, a l'hora de valorar la seua trajectòria. És un escriptor tossut i totalment implicat en la tasca que ha emprés.

Mala memòria

Ferran Archilés edita el seu primer poemari. Creació conceptual distanciada de l'expressió lírica habitual

Poesia

PER LLUÍS ALPERA

■ Iniciar-se en la publicació de poemaris als 40 anys no és una cosa freqüent entre els poetes. Tanmateix, aquest ha estat el cas de Ferran Archilés Cardona (Castelló de la Plana, 1971), que acaba de guanyar, amb *Mala memòria*, el pre-

mi que du el nom del malaguanyat poeta castellanenc, Manel Garcia Grau.

El poemari en qüestió denota una solidesa admirable en la seua estructura i concepció, farcit de cites i referents literaris i artístics ben interessants. Gosaria creure que els poemes han estat fruit d'un procés d'elaboració lent i assenyat per la seua impecable resolució. En altres paraules: sembla que practica l'art creatiu de la poesia des de fa algun temps amb una certa mestria i que ara s'arrisca a publicar i a contrastar la seua expressió literària amb altri.

Trobem a *Mala memòria* reminiscències estellesianes pel fet que a Archilés li agrada la nit per escriure les pròpies cabòries i pensa que és

el moment idoni per encarar-se amb la nit amb tocs amorosos: *Amor, la nit és fora, i et porte un tacte bru i indigne; Dibuijaves cinc lletres del teu nom/ sobre el teu ventre/ i miraves tu per la finestra*. Tanmateix, el tema central de la preocupació del poeta és la memòria que de tant reiterativa pot esdevenir obsessiva: *¿, que passaria/ si/ mantindre la coherència/ de la nostra memòria fóra, precisament, / la manera d'enfollir? Així mateix, la seua devoció per Walter Benjamin, posem per cas, du a Archilés a escriure els seus mil·lors versos del present poemari: Escolto en la nit crits de guerra, / mans dreçades invocant el crim, la por/ i la memòria se'm fan presents/ com si el temps obscur fos també aquest./ Àngel abatut, cos obscè sobre l'empedrat*.

Quant a l'estilística, el mateix autor ens confessa que els seus versos es troben nus de simbologia i, a més, estan escrits des d'un «realis-



F. ARCHILÉS
CARDONA
Mala memòria

► Premi Poesia Manel Garcia Grau 2010
► PERIFÈRIC POESIA,
CATARROJA, 2011, 49 PÀGS.

me metonímic», que nega l'expressió poètica a base de silencis, de desficiis al llarg de la nit (la reminiscència estellesiana de què parlàvem), dels elements negatius que deriven de l'adversitat de la vida, i sobretot les malifetes de la memòria, la «mala memòria» que, segurament entrebanquen la nostra felicitat. Poesia conceptual i moral distanciada d'una expressió lírica habitual. Heus aquí una original reflexió poètica d'un autor novell valencià: Ferran Archilés Cardona.